

ring naar iets hoogers. Het heldere koloriet ging in die reactie niet verloren; alleen valt de onverdeelde vreugdeklink weg: een verzuring van de kleur, een voorkeur voor verrassend nieuwe, rauwe dissonanten, die toch harmonisch klinken en van meer bezonkenheid, berekening, van verscherpte eischen en verdieping getuigen: Van Gogh, Lautrec, Hodler; in denzelfden geest geschiedt, tegenover de verpulvering en de systematisch doorgedrevene verdeling van den toon bij de impressionnisten, de terugkeer tot de vaste grondkleur, tot den decoratieven volklink in het koloriet en tot den grondvorm der objecten: Cézanne, Gauguin. Allen dongen tevens naar den vast omlijnden vorm, elkeen met de eigenheid van zijn fel afgeteekende persoonlijkheid. In den vollen kamp der impressionnisten vooreerst — en vervolgens der post-impressionnisten — stond Degas met de jongeren op de barricade, om zich daarna in de negentiger jaren met stoïsch zelfbewustzijn, wars van elken bijval, als een vereenzaamde op te sluiten en door te werken.

Edgar Degas, in 1834 geboren, in 1917 gestorven. Eén jaar jonger dan zijn vriend Manet; zij beiden behoorden tot een geslacht, dat enkele jaren ouder was dan dat der leidende impressionnisten: Monet (1840) en Renoir (1841); beiden, Degas en Manet, zijn de baanbrekers van een specifiek XIXe eeuwse kunst, met een verrassend aantal nieuwe onderwerpen, dadelijk uit hun omgeving gegrepen, uit het leven der Parijsche burgerij, waartoe zij behoorden, en tevens uit dat deel van de volksklas, waarmede de burger door zijn levensbehoeften in betrekking komt; en het staat vast, dat in den wedloop van beide vrienden, om het grootste aantal nieuwe onderwerpen aan te pakken, op een nieuwe wijze gezien, Degas steeds de eerste was met zijn portretten, totaal nieuw van pagineering of van compositie, zijn „Paardenrennen”, zijn „Strijksters”, „Waschvrouwen”, „Danseressen” en „Vrouwen in de intiemste bezigheden van haar toilet”. Maar de grondtoon van beider persoonlijkheid loopt ver uiteen. Manet is louter een glorieus, breed schilder: over Delacroix slaat hij de brug naar een heerlijke, oude Europeesche traditie, naar de stevige zwart-wit en grijs-meesters, met zijn ontdekking van Goya, en zijn opklimmen tot Velasquez en Frans Hals. Als Hals was hij zat van lachend en uitbundig leven. Degas daartegenover staat in een ander kamp, als een priester in den eeredienst van den streng omlijnden vorm: Ingres zal hij tot het einde toe voor den grooten, onovertrefbaren meester houden. Het is in deze vereering van Ingres': „le dessin est la probité de l'art”, dat Degas' beteekenis in de geschiedenis der schilderkunst besloten ligt.

Het stoutmoedig geloof in den plastisch vasten vorm werd door David, in het derde kwart der 18e eeuw, als 't ware uit den grond gestampt; zoo diametraal ging het op tegen den sinds twee eeuwen ononderbroken, harmonisch zich verder ontwikkelenden stroom van het zuiver schilderkunstige